

Stihovi kao nadahnuće za de/konstruktivni bijes

Shabbir Akhtar, *Oprezno s Muhammedom! Afera Salman Rushdie*. Prijevod s engleskog: Elmina Mušinović. Sarajevo: Centar za napredne studije, 2020. Str. 160, ISBN 978-9926-471-24-8.

Knjiga *Oprezno s Muhammedom! Afera Salman Rushdie*, britanskog pisca Shabbira Akhtara, predstavlja jezgrovit prikaz kompleksne recepcije *Satanskih stihova* Salmana Rušdija te brojnih reperkusija koje je Rušdijev osebjuni pamflet uzrokovao diljem svijeta u sumrak XX stoljeća. Akhtar je bio aktivni sudionik muslimanskog odgovora na zluradu parodiju muslimana, njihove vjere, te posebno poslanika Muhammeda, a. s. Stoga okvirnu priču ove knjige ustvari čini autorovo duboko intimno prisjećanje i pamćenje doba kada su muslimani „otpisivali Imperiji“ iz njenog središta. U tom smislu *Oprezno s Muhammedom* nudi panoramsku sliku muslimanske polemike s Rušdijem i njegovim poklonicima, pri kojoj su od samog početka mjesta unaprijed bila čvrsto dodijeljena i vrijednosno markirana, pa su muslimani, ustaljeno, bili grupa gnjevnih i nerazumnih demonstranata, dok su Rušdijeve pristalice bili branitelji slobode i najnaprednijih ljudskih prava. Shabbir nam vjerno prenosi iskustvo dijasporalne izgobljenosti i drugotnosti iz prve ruke, odnosno kao lokalni koordinator inicijative da se zabrani objavljivanje i promocija knjiga, kao sudionik u debatama iz Bradforda i Londona, te (često cenzurirani) gost/autor u brojnim medijima, koji su zorno pratili „afere“ oko Rušdijeve knjige. U ovom se, centralnom dijelu, razabiru možda i najvrednije poruke knjige vezane za kompleksno polje apsolutne slobode izražavanja te za muslimansko (ne)snalaženje u globalnom kulturalnom kontekstu.

Shabbir koristi ovu narativnu okosnicu da bi na njoj kristalizirao značajne teme vezane za Rušdijeve *Stihove*, ali i poziciju/sliku muslimana u savremenoj geopolitičkoj areni. One su razrađene u šest nevelikih poglavlja. Na početku, u

poglavlju „Oprezno s Muhammedom“ nastoji se opisati uloga i prisutnost Muhammeda, a. s., u svakodnevnom životu muslimana, što bi pomoglo razumijevanju njihove goleme osjećajnosti kada je riječ o njihovom voljenom Poslaniku, a. s., a na osnovu toga i sagledavanju nezapamćene reakcije na Rušdijeve *Stihove*. Toj slici autor suprotstavlja dio knjige znakovito naslovljen „Iz Teherana s ljubavlju“, u kojem se pak pitanje svetogrđa i blasfemije prelama u diplomatskom ključu, pri čemu autor pokazuje kako se jedan zlonamjerni narativ koristiti da se unaprijedi politička moć i izazove histerija dok se zanemaruje zahtjev da se jedna grupa ljudi prestane javno degradirati, a njihove svetinje izvrgavati ruglu u svjetlu neoliberalnog diktata sveslobode pojedinca. U tom kontekstu, Shabbir analizira mehanizme liberalne inkvizicije, kako je i naslovljeno jedno poglavlje, i to na primjeru Rušdijeve promocije i ikonizacije na Zapadu. Sa nešto manjom uvjerljivošću, autor dotiče polje književne teorije i umjetničku (ne)utemeljenost Rušdijevog romana i to u poglavlju „Umjetnost ili književni terorizam?“

Shabirрова najzvučnija misaona sidrišta data su u završnim poglavljima: „Šta nije u redu s fundamentalizmom“ i „Vjera i moć“, u kojima se predstavljaju minuciozna zapažanjima o vjeri kao aktivnom subjektu, te snažnoj destrukciji takvog razumijevanja vjere od prosvjetiteljstva do danas. Savremenu krivicu islama i muslimana autor prepoznaje u njihovom otporu da prihvate mentalnu i moralnu modu koju Zapad proskribira ostalom dijelu svijeta, i koja predstavlja jedinu ulaznicu u okrilje napredne, savremene civilizacije. Kako su se muslimani u Britaniji usprotivili samodegradaciji, koja je pak s druge strane okarakterisana kao emancipacija, islam je postao simbolom subverzivne i destruktivne sile koja želi uništiti Britaniju kao multikulturalno društvo. Obični građanski aktivizam i traženje zaštite od nepravdanih i zlonamjernih provokacija preinačeni su, preko noći, i to one rušdijevsko-satanske, u zahtjev za teokratijom. Ovakve iskrivljene slike i propagandni fanatizmi, nažalost, postali si kanonska mjesta u medijskom nepregledu, ali i u geopolitičkim konceptima.

Afera s Rušdijevim *Stihovima* danas se čini odveć dalekom i maglovitom, ali njene reperkusije te nedovršenost brojnih pitanja koja su s ovom aferom isplivala na lomljivu plohu naše savremenosti pokazuju se mnogostruko značajnim. Istaknuti muslimanski mislilac Shabbir Akhtar ova je pitanja na vrijeme prepoznao te ih uvjerljivo artikulirao i prenio jedinstvenim narativnim šarmom. Osim ove knjige, dokaz njegove intelektualne visprenosti i originalnih stavova jesu i njegove posljednje knjige *The Qur'an and the Secular Mind: A Philosophy of Islam* (2008) te *Islam as Political religion: The Future of an Imperial Faith* (2011), koja je objavljena u izdanju Centra za napredne studije 2017. godine.